EXERCITATIO MEDICA
NATURALEM
Atque
PRÆTERNATURALEM
SANGUIFICATIONIS
In Humano Corpore
HISTORIAM
exponens:

Quam
Favente Divini Numinis Auxilio
AUCTORITATE ET INDULTU
Gratioſiſſimi Medicorum Baſilienſ. Ordinis
MODERATORE
Viro Excellentiſſ. ac Experientiſſ.
D. JOH. JAC. HARDERO,
Philoſoph. ac Medicin. Doct. Anatom. & Botan. Prof. Celeberr. Facultat. p.t. Dec. Spectatiſſ. Sereniſſ. March. Badâ-Durlac. Conſiliar. atque Medico &c.
Patrono atque Mecœnate ſuo in ævum colendo,
Publico Aſclepiadeæ Coronæ examini ſubmittit
ANASTASIUS HERTZOG,
Kirchemâ Tecc. Würtenberg.
Ad D. 19. Maji, An. M. DC XC.
Loco Horisque conſuetis.

BASILEÆ, TYPIS JACOBI BERTSCHII.

VIRIS

Nobiliſsimis, Excellentiſsimis, Experientiſsimis, Celeberrimis, Clariſsimis,

DN. JOHAN. JACOBO HARDERO, Phil. & Med. Doct. Anatom. & Botanic. in Academiâ Baſilienſi Profeſſ. Celeberrimo, Facultatis p. t. Decano Spectatiſſ. Sereniſſ. Marchion. Bad. Durlacenſ. Conſiliar. & Archiatro. S. R. I. Natur. Curioſ. Adjunct. & Patav. Illuſtr. Recuperat. Socio Meritiſſ.

DN. JACOBO ROTH, Phil. & Med. D. Excellentiſsimo, Practic. Profeſſori Digniſſ. ac Ordin. Gratioſ. Seniori Graviſsimo:

DN. NICOLAO EGLINGERO, Phil. & Medic. Doctori Excellentiſſ. Theoret. Profeſſori Acutiſsimo, Reipubl. Baſil. Archiatro Celeberrimo:

DN. THEODORO ZVINGERO, Philoſ. & Medic. Doct. Experientiſſ. Phyſices Profeſſ. & S. R. I. Natur. Curioſ. Collegæ, d. Ariſtot.

DN. JOHANNI HERTZOG, Chirurgo Dexterrimo, ac Civitatis Kirchemâ Tecc. Würtenb. Conſuli Spectatiſsimo:

Dominis Patronis, Præceptoribus, Fautoribus, Hoſpiti, Parenti,

Progymnaſma hocce Academicum,

In debitæ obſervantiæ ſymbolum, uti par eſt & decet,

ſubmiſſè conſecrat

AVCTOR & RESPONDENS.

Σωὺ τῷ Θεῷ.

EXERCITATIO MEDICA De SANGVIFICATIONE.

PRÆFATIO.

H*ominis præ cœteris animantibus nobilitatem atq; præſtantiam conquiſitis ſtudio argumentis probare velle, idem eſſet ac meridiano Sole lucem fœnerari, cùm hoc ipſum ratio, hujusq; interpres Oratio abundè teſtentur: Ratio quidem, quatenus poſt Sacram Paginam nos ſufficienter inſtruit, nobilitatem hominis veram dependere ab imaginis Divinæ ſimilitudine, Animæq́;, in qua hæc primariò fundata eſt, pulchritudine: Oratio autem, quatenus per hanc, admirando organorum apparatu expreſſam, devoti erga Deum & benevoli erga Proximum animi ſenſa liberè exponere, ſicq; infinitis modis corpori & animæ conſulere valemus. Quantum verò Hominis creatura reliquis omnibus dignitate præcellit, tantùm & corpus illius quoad ſingulas partes rectè diſpoſitum, antefertur corpori ægro, maleq; conſtituto: uſque adeo, ut nemo non ardentibus votis ſanitatis conſtantiam exoptet, eamq;, ſi quâ labefactata eſt, remediis undecunq; arceßitis recuperare ſtudeat; in id præcipuè ex conſilio ſagacis Medici intentus, ut Chylificationem, Sanguificationem, Pneumatogeneſiam, aliasq; partium functiones & ſecretiones, ad ſecundæ valetudinis longævita-*

tem maximè neceſſarias, in naturali ſtatu conſervet. Cùm verò Hæmatoſeos *negotium principale omninò ſit, in quo & τὸ eſſe, & τὸ benè eſſe corporis humani viventis conſiſtat, lubuit in præſentia rerum ejusdem Hiſtoriam, rudi, quod ajunt, Minervâ depictam, publicè exponere: cœpta ut Deus ſecundare, & conatibus ut Eruditi benè cupere velint, unicè precantes.*

§. 1.

CORpus humanum ex infinita tubulorum varii generis congerie, & diverſis per illas transmeantibus liquoribus ac ſpiritibus ſupernaturali artificio elegantiſſimè concinnatum, hincque Machinæ Hydraulico-Pneumaticæ nomine à noſtræ ætatis Philoſophis haud ineptè inſignitum, plures in ſe admiſit actiones, mutationes, atque ſecretiones; naturales omnes, ſed quarum aliquæ ad nutritionem atque vitam; aliæ verò ad motum machinæ per fibras motrices atque muſculos fieri ſolitum, magis faciunt. Inter illas, quæ nutritioni ac vitæ prolongandæ inſerviunt, inprimis occurrit Functio iſta, multis ab omni ævo diſputationibus inter Eruditos celebrata, quam à ſanguinis ex chylo generatione ſive elaboratione, Latini quidem *Sanguificationem*, Græci verò Medici Αἱ-
2. μάτωσιν, Αἱματογενεσίαν, & Αἱματοποιΐαν appellârunt. §. Deſcribimus hinc *Sanguificationem*, quòd ſit particularum chyloſarum ex ductu thoracico in ramum ſubclavium infuſarum, hincque cum ſanguine per cor & Pulmones circulantium, ope præcipuè motûs inteſtini humorum, atque pulsûs cordis & arteriarum in ſanguinem immutatio & converſio, ad partium ſolidarum nutritionem, vitamque adeò ipſam producendam maximè neceſſaria. Generis loco ponimus Mutationem, quæ ſpecies aliqua eſt actionum, quas appellare conſueverunt naturales: ſed cùm in corpore ſano actiones omnes naturales dici poſſint, inſuper actionem illam ſpecialiùs nuncupamus vitalem, quoniam ad vitæ conſervationem maximè eſt neceſſaria: reliqua deſcriptionis verba continent Sanguificationis cauſas, ſequentibus Theſibus enodandas.
3. §. *Cauſæ* Sanguificationis ſunt, primò *Materia*, quam duplicem

facimus

facimus *proximam* ſive *immediatam*: ac *remotam* ſive *mediatam. Illam* dicimus eſſe Subjectum proximum, quod in ſanguinem converti debet, quodque in definitione Particularum chyloſarum appellatione expreſſimus; Vocant alii uno nomine Chylum, l. potiùs Chymum, qui purior eſt & lacteus ſuccus, ex chylo in inteſtinis per vaſa lactea ſecretus. Succus hic in Sanguificationis actione rationem patientis habet, utpote qui patitur, ut forma ſua chyloſa mutetur in ſanguineam. Materiam *remotam* conſtituunt alimenta, cibus potusque, per os aſſumpta, inque ventriculo ac inteſtinis Chylificationis ope in Chylum converſa. Si Sanguificationis in Embryone materiam conſiderare velimus; dicendum quoque, materiam ejus *proximam* eſſe ſuccum Amnii, à fœtu formato per os ſuctum; *remotiorem* verò eſſe ſerum materni ſanguinis gelatinoſum, per glandulas membranæ Amnii intra ejus cavitatem deſtillans. In principio autem, dum Embryo vivificatur, materia illa ſeminalis in Ovulo præexiſtens beneficio motûs inteſtini particularum, (à Seminis maſculini vi plaſticâ partim, partim & à calore Matricis excitati,) ſenſim ita agitatur, ut tandem per recluſos paulatim canaliculos moveri, ſimulque vitalem, è Matre ſanguineum liquorem, per venam umbilicalem reſeratam, pro ſui nutritione, auctione, & ulteriore vivificatione admittere queat.

4\. §. *Forma* Sanguificationis uno omnium ore conſiſtit in Modo, quo ſanguis fit, aut quô chylus vel chymus in ſanguinis ſubſtantiam convertitur: Iſte verò Modus quàm arduus explicatu ſit, diverſæ adeò de eo ſententiæ ſatis ſuperque teſtantur, quarum plures illi fundamento innituntur, ac ſi Sanguificatio ſolummodò in accidentali mutatione conſiſtat, atque hinc l. nudam in corpore commiſtionem ſufficere putârunt; alii in exacta particularum comminutione, quâ mediante ſucci in ſanguinem convertendi intra anguſtiores viſcerum, præcipuè Hepatis, ductus ſubigi & quaſi pinſitari ſolent, conſiſtere crediderunt: ſunt quoque, qui vel in nuda partium chyli alimentarium reſolutione, vel in earundem fermentatione, à fermento intra viſcus aliquod concluſo oriente, acquieſcunt: Recentiores quidam per flammulam vita-

 lem

lemm, ſive biolychnium, in ſiniſtro cordis ventriculo reſidens exponunt. Nos verò ſanguificationis opus hoc ordine & modo naturaliter in ſanis contingere arbitramur: particulæ alimentorum in ore maſticatæ, hinc in ventriculo ope fermenti ac caloris reſolutæ, & in ſuccum gryſeum hordei cremori haud abſimilem commutatæ, poſtmodum in inteſtinis tenuibus, acceſſu novorum, ex hepate, pancreate, & plexibus inteſtinorum glanduloſis, advenientium liquorum, dilutæ; ſub ſpecie albicantis ſive lacteæ maſſæ (ſequeſtratâ excrementitiâ ſaburrâ,) per vaſa lactea ad ductum thoracicum promotæ, tandem in venam ſubclaviam exonerantur, ſanguinique ibidem permiſtæ, cum eodem ad dextrum cordis ventriculum ulteriùs urgentur; ſicque in hoc tranſitu à pulſu ventriculi cordis conquaſſatæ, & cum ſanguinis moleculis divaricatæ, jam prima ſanguificationis rudimenta ſubeunt; ſed ulteriùs inde ad minima arteriarum pulmonalium vaſcula, earumque oſcula progredientes, ibidem acceſſu particularum aërearum, per inſpirationem admiſſarum, longè magis adhuc alterantur atque poſtea, in tranſitu per venam pulmonalem cum intervenientibus aëreis corpuſculis jugiter circumrotando, veſiculoſam adquirunt texturam, & velut in bullulas, determinatæ molis ac ad invicem habitudinis rediguntur, eodemque ſimul tempore floridum ac rutilum colorem adquirunt: dum verò abhinc chyloſæ particulæ ſic alteratæ in ſiniſtrum ventriculum protruduntur, ab illiusdem pulſu noviter conquaſſatæ, ſibi invicem jam meliùs ſubiguntur, ſicque circumrotationibus & repetitis pulſuum tàm cordis quàm atteriarum contuſionibus, in perfectum ſanguinem mutantur; cujus moleculæ balſamico-ſulphureæ, alcalinæ, acidæ, terreſtres cum aqueo liquore ſufficienter dilutæ, adeò amicum, dulcem & aptum inter ſe ſitum occupant, ut neutiquam ſecum invicem ebulliant, ſed in ſingulis glandulis inde facilè ſecernantur, quæcunque ſecerni debent, particulæ, bilioſæ in Hepate, urinoſæ in Renibus, lacteæ in Mammis, ſpermaticæ in Teſtibus, ſpirituoſæ in Cortice Cerebri. &c. Quæ cùm in ſano Hominis corpore ita naturaliter peragantur, fidem neutiquam

adhibere

adhibere poſſumus illi plurium opinioni, qui Chylum adhuc crudum penè ſanguini, tribus vel quatuor horis poſt paſtum per V. Sect. emiſſo, innatare ſibi firmiter perſuadent. In Fœtu uterino, licèt aër, per pulmones non admittatur, tamen cum ſanguine materno, ſuccoque amnii ſufficientes particulæ aëreæ ita adveniunt, ut ſine reſpirationis ope per ſolam invicem confuſionem, & pulſionis ope factam conquaſſationem, ſanguificationis opus peragi queat.

5\. §. Pergendum jam eſſet ad *Cauſam efficientem*, niſi *Color* ſanguinis ad ſui contemplationem nos propiùs invitaret, fronte quidem ſatis pulcher, pro ferendo noſtro exinde judicio, ſed magnâ tamen explicationis difficultate obvelatus. Cùm verò âſymbolum hinc abire non liceat, commodùm occurrit experimentum. *Nobiliſſ. ac Excellentiſſ. Dn. Joh. Jac. Harderi, Philoſ. ac Med. Doct. Anatom. & Botan. Profeſſ. Celeberr. Sereniſſ. Marchionis Badâ Durlacenſ. Conſil. & Archiatr. &c. Præſidis mei âd aras devenerandi*, quod habet in *Prodromo Phyſiolog. cap. III. pag.* 49. *de Humor. Capito*, inquit, *lact. rec. duas partes, ſalis Tartari unam, hæcq; coquas in ollula, videbis ſpatio horæ quadrantis, lac in ſanguinem abire.* Hoc adductus experimento Auctor Celeberrimus vult, chylum albicantem in corpore humano, quotidie ſanguini rubenti confuſum, ſimili quâdam ratione rubeſcere, & quidem uti videtur non ſine ratione. Ad quamvis enim Tincturam duo neceſſariò requiruntur corpora, alterum tingens, alterum tincturam recipiens, quod Menſtruum vocant. Quæ requiſita occurrunt in dicto exemplo omnia: id enim quod tincturam largitur, eſt lactis vaccini pinguioris ſubſtantia butyroſa ſulphureæ naturæ: quod extrahit tincturam, eſt ſal Tartari: corporis denique tincturam recipientis vice fungitur ſubſtantia lactis ſeroſa, quæ ſufficienti per cocturam rubedine tincta, particulas tandem caſeoſas à ſui conſortio dimittit, hinc in coagulum abeuntes: ignis a. adhibetur, ut compages ſucci ſulphur. lactis reſolvatur, & ita ſal tart. in lactis ſero ſolutũ feliciùs in illud agere poſſit. Eodem modo ſe res habet in chyli mutatione in ſanguinẽ, illius enim ſulphur crudum per particulas aëreas exaltatur in rubicundum.

6\. §. *Cauſa Efficiens* Hæmatoſeos *Prima* eſt Deus O. Max.

Max. qui ut machinam Humani corporis infinitâ ſuâ Potentiâ & Bonitate creavit; ita & in eadem Sanguificationis opus, ceu ad vitalitatem maximè neceſſarium, artificioſiſſimè collocavit. *Cauſa ſecunda*, eaque *principalis* eſt motus Materiæ mundi ſubtilis, qui pro certa ſui quantitate, particulas chyli ac ſanguinis, ſibi invicem commixtas, blandè inter ſe agitat, ſicque calorem in illis producit, albicantia chyli corpuſcula, pro ſitûs atque figuræ earum determinatâ modificatione atque mutatione, rubicundo ſenſim colore tingentem: qualem colorum variationem nôrunt optimè, quotquot varii generis fructus coctûrâ, ſaccharoque, ſeu in perennitatem, ſeu in gulæ delitias condire ſolent, quibus fructibus, vel per ſolam coctionem rubicundior inducitur color; uti exemplo cydoniorum carnis, cort. citrior. aliorumque pomorum, vi ignis excoctorum, probari poteſt. Secundò ad Cauſam *Principalem* etiam referendæ ſunt particulæ aëreæ, nitroſo-ſalinæ volatil. per inſpirationem in ſanguinem intromiſſæ, quæ ſuâ elaciſtitate particulas chyli pinguiores & ſulphureo-ſalinas attenuant, ac ita diſſolvunt, ut eò feliciùs in ſanguinem faceſſant; dumque eædem particulæ aëreæ, ut ſanguini inexiſtentes, hujusque motum jugiter foventes conſiderantur, ſanguis ipſe ſanguificare dicitur. Cauſæ *minùs Principales* & quidem præcipuè Inſtrumentales ſunt, Inſpiratio, quæ aëreas elaſticas particulas ſanguini impellit, & pulſus cordis atque arteriarum, qui dum liquores per tubulos promovent, eâdem ſimul operâ particulas earundem inter ſe agitant, ſibique invicem ſubigunt.

7. §. Quibus benè accurateque penſitatis, vel quisque luculenter videt, minimè opus eſſe, ut vel Facultas aliqua ſanguifica, extra ſomniantium cerebra nuſquam exiſtens, vel fermentum aliquod fingatur, ſive in hepate, ſive in liene, ſive in corde, ſive in ſanguine ipſo, juxta quorundam opiniones ſtabulans, cujus beneficio ſanguificationis negotium peragatur; Si enim fermentum quoddam adeſſet, tunc fermentatio quædam neceſſariò inde deberet contingere; ad fermentationem autem & locus fermenti, & mora ſucci fermentandi requiruntur, quæ certè ubinam pro ſanguificatione exiſtant,

hactenus

hactenus concipere neſcimus: Neque enim Lien, neque Hepar locum fermento recipiendo aptum habent: In Cordis ventriculis ne veſtigium quidem fermenti unquam repertum: nullibi tandem mora liquori in ſanguinem convertendo conceditur: in ſanguine quod fermentum aliqui concipiunt, nullum quoque eſt, quia debitas fermenti conditiones & operationes habere nequit. Uſque adeò ut unicè ſufficiat varia particularum chyloſarum, dum in ſanguinis gremium introſuſceptæ ſunt, agitatio à motu materiæ ſubtilis, elaſticâque virtute aëreorum corpuſculorum producta, quam ſi quis ad fermentationis ſpecies mordicùs referre velit, per nos hacte-
8. nus licebit. §. Expedito igitur, quidnam ſanguinis materiam exhibeat, quomodo, & à quibusnam cauſis formetur, proximum eſt, ut in ejusdem *Finalem cauſam* breviter etiam inquiramus. *Finem* autem ſanguificationis facimus duplicem, *Proximum*, ſive *Subordinatum* unum, & *Remotum* ſive *Ultimum* alterum: *Proximus* eſt ſanguinis ſinceri elaboratio, cujus naturalem hiſtoriam præcedentibus Theſibus expoſuimus: *Remotus* Finis, in Deſcriptione ſuprà indigitatus, eſt Nutritio bona, perfecta, hincque ſanitatis vitæque conſervatio. Sanguificatio itaque in machina corporea ab Auctore Naturæ eſt inſtituta, ut liquor idoneus, pro transmigrandis omnibus & ſingulis machinæ tubulis generetur, partibus nutriendis & augendis alimentum, fibris autem movendis vim & efficaciam, ſingulis calorem vitamque exhibere valens. Hujus ſententiæ veritatem diſpicimus ex eo, quòd membra ſanguinis influxu privata vitales, & conſequenter quoque animales functiones amittant, refrigeſcant, & ad gangrænam ac putrilaginem ruant. Econtrariò illius influxu, membra ad vitales motus edendos apta redduntur, non uti hactenus plerique opinati ſunt, ſolummodò per caloris influxum, ſed potiùs per ſtimulum, quo membra à ſanguine allabente continuò & intrinſecè irritan-
9. tur ad tales motus præſtandos; dum interim etiam vim à cerebro & genere nervoſo nanciſcuntur. §. Spectatis Hæmatoſeos cauſis, jam devenimus ad adjuncta, ſive circumſtantias quasdam circa functionem tam nobilem occurrentes;

quales inprimis ſunt *Locus*, *Tempus*, atque *Differentiæ.* Per *Locum* hîc non intelligimus præciſè aliquod Organum corporeum actione quâdam ſuâ ſanguificationem promovens, de quo ceu Cauſa inſtrumentali, plerique ab omni tempore inter ſe diſceptârunt Medici, quodque nos in præcedentibus, ſub nomine Cauſæ minùs Principalis Efficientis ſufficienter expoſuiſſe confidimus. Sed per *Locum* hîc indigitatum volumus partem quandam humani corporis ſolidam, in qua ſanguificatio peragitur; quam partem olim jam in Veteri, imò adhuc in hodierna plurium Medicina pro inſtrumento perperàm habuerunt, activè ſeſe reſpectu ſanguificationis habente; atque hinc Facultatem ſanguificam Antiqui, Recentiores autem nonnulli Fermentum quoddam eidem affinxerunt. Nos verò talem partem merè paſſivè ſeſe habere credimus, aut ſi l. maximè aliquid activè contribuit ad Sanguificationem, illud

10. per accidens contingere arbitramur. §. Hanc verò partem, ſive Locum Hæmatoſeos, neque Hepar, neque Lienem, neque Cor ſolum, neque Venas, ſed vaſa primò pulmonalia, hinc cor, tandemque arterias eſſe aſſeveramus. Et quidem *Hepati* meritò hunc derogamus honorem, non quidem, ut *Harveus*, atque *Charletonus*, Medicique alii Clariſſimi ſibi imaginati ſunt, eapropter, quia in formando fœtu ſanguis appareat, antequam hepar producatur; ſed potiùs quia neque chylus immediatè ad hepar fertur, nec, etiamſi eodem feratur, in viſcere iſto ulla diſpoſitio l. aptitudo exiſtit, cujus ope chyloſa ſubſtantia naturam ſanguinis acquirere poſſit: Imò Hepar juxta oculatiorum Anatomicorum ſententiam, unicè ad ſecretionem primariò Bilis, hinc & Lymphæ cujusdam à

11. Natura deſtinatum, atque productum fuit. §. *Lieni*, ut Sanguificationis munus denegemus, plures adhuc ſunt rationes, etſi enim uſus ejus obſcurus hactenus fuerit, nec niſi aliquali ſanguinis depurationi, atque lymphæ, hinc in communem truncum ſpinalem infundendæ, ſeretioni, quorundam conjecturâ deſtinatus; attamen quoniam ne guttulam quidem chyli in ſe admittit, hactenus opere Hæmatoſeos quoque ſu-

12. perſedebit. §. *Venas* porrò à nobili iſto negotio excludimus, quoniam

quoniam chylus neque integer, nec immutatus in illas pro-
truditur. Cùm enim vaſa illa revehendo ſanguinis cruori
rubicundo ex lege circulationis ſint conſecrata, primò non
chylum, ſed ſanguinem recipiunt; dein etſi chylum quo-
que reciperent, is tamen jam lymphæ portione in vaſa
lymphatica ſecretâ privatus exiſteret; quæ lymphæ por-
tio certè non ſola illa eſt, quam chylus in ductu thora-
cico, aut ipſâ venâ ſubclaviâ undecunque affluentem in ſui
conſortium admittit, ſed reverà ſimul plures chyli particu-
læ eidem in glandulis ſegregatæ permiſcentur. Nec deni-
que purus chylus ad venas deferri poteſt, quoniam par-
tim à lympha, partim aëreis particulis permixtis, partim
etiam à cordis arteriarumque pulſibus maximè alteratur, &
13. ad majorem tenuitatis gradum provehitur. §. *Cor* ſolùm,
ut pro loco Hæmatoſeos hâbere nolimus, vel illud ſaltem
nos movet, quòd chylus & antequam cordis ventriculos
ſubeat, & poſtquam jam tranſiit, ſanguinis eſſentiam ac-
14. quirat. §. Ut ergò noſtram tandem exponamus mentem,
dicimus, Sanguificationis non ſecùs ac Chylificationis eſſe
aliquos gradus, adeoque partes aliquas eſſe, in quibus San-
guificatio incipiat, alias in quibus fiat, alias tandem in qui-
bus perficiatur. Locus, in quo incipit Sanguificatio eſt
Vena ſubclavia, atque *Dexter Cordis ventriculus*, in quibus pri-
mùm partibus ſanguini confunditur chylus. Locus, in
quo fit magis Sanguificatio, ſunt *Venæ pulmonales*, utpote in
quibus aëreæ particulæ chyli portiunculis inſufflantur, ut
conſiſtentiam atque colorem ſanguinis adipiſci poſſint. Lo-
cus tandem, in quibus Hæmatoſis perficitur, eſt *Cordis ven-
triculus ſiniſter*, ſimul cum *Arteriis*, quarum continuâ pulſa-
tione chyloſæ partes maximè attenuantur, & ad perfectum
15. Sanguinis florem volatiliſantur. §. *Tempus* Sanguificatio-
nis adeò exactè definire non licet, cùm enim diverſus ſit
chylus, ratione tàm quantitatis quàm qualitatis, diverſo
planè temporis ſpatio Hæmatoſin peragi debere, neceſſe
eſt. Inprimis autem hîc quæri debet, an chyli portio eo
temporis ſpatio, quo inter dextrum cordis ventriculum, &

arteriolarum totius corporis extremitates (quod vix ſemihoræ ſpacium complebit in corpore ſano) perfectè in ſanguinem mutari poſſit? Vel an pluribus demum circulationibus hæc ſanguificationis perfectio contingat? Ad quod reſpondemus, chylum quantitate non nimium, ſi juſtum tenuitatis gradum ſuis in locis adeptus eſt, unâ illâ circulationis viâ in perfectum ſanguinem mutari poſſe. Si verò & mole nimius, & qualitatis ratione vel nimis viſcidus, vel nimis craſſus, tunc pluribus omninò circulationibus opus habet, antequam eum volatilitatis gradum, qui ſanguini proprius eſt, adeptus fuerit. Sed tamen in prima quoque circulatione à chyli natura mutatur, & jam Sanguificationis rudimenta ita ſuſcipit, ut nunquam è venis ſincerus extrahi poſſit, quemadmodum id plures hactenus Medi-

16. ci aſſeverârunt. §. Tandem *Differentiæ* Hæmatoſeos ſunt conſiderandæ, inprimis autem mentionem hîc injicimus diſtinctionis illius, quâ in *Naturalem* & *Præternaturalem* dirimitur. *Naturalem* appellamus eam, quâ chylus in ſincerum, complexioni cujuscunque hominis convenientem, ſanguinem convertitur. Sinceri atque boni ſanguinis nomine nobis venit Liquor arteriarum ac venarum florido rubore præditus, atque ex ſalis vol. ſalſi majore, particularum ſulphurearum minore, terreſtrium minimâ quantitate, copioſo phlegmate volatili dilutis conſtans, ita ut aptus omninò ſit, minimos etiam tubulos lege circulationis ſubingredi ac perfluere: inſuper etiam in quibuscunque glandulis ſufficientem lymphæ quantitatem, citra ſanitatis diſpendium, exhibere. *Præternaturalem* Hæmatoſin vocamus eam, quâ loco ſinceri ſanguinis è chylo progignitur ſanguis diverſi-

17. modè quoad craſin vitiatus. §. Atque hujus *Præternaturalis* Sanguificationis Differentiæ iterum variæ ſunt, quæ varias producunt *Intemperies*. V. gr. *Bilioſam*, *Pituitoſam*, *Seroſam*, *Melancholicam*, *Atrabilariam &c.* *Bilioſa* Intemperies ſive Dyſcraſia eſt, quando ſanguis particulis oleoſis, ſale plus minus volatili ſalſo turgidis, imprægnatur, hominesque hinc ad varias animi commotiones vehementes, item Febres

bres

bres acutas. &c. proclives reddit. *Pituitoſa* eſt, quando ex chylo, ad juſtum tenuitatis gradum non evecto, ſanguis progignitur craſſus, ſero multo, crudo, atque, ob ſalia plus minùs fixa, viſcido præditus, qualis ſanguis homines Catharrhis, Cachexiæ, Hydropi, variisque Affectibus ſoporoſis obnoxios efficit. *Seroſa* eſt, quando ex chylo nimis phlegmatico & ſalſo, ſanguis provenit lymphâ tenui, ſæpè & acri turgidus; homines ad Raucedines, Catharros ſuffocantes, Rheumatiſmos, Diarrhœas, Sudores frequentes &c. diſpoſitos reddens. *Melancholica* eſt, quando ſanguis oritur, lymphâ ſalſacidâ fixâ plus minùs inquinatus; unde homines propter ſalis illius fixi reſoluti aggeſtionem, ad Hyſtericas, Hypochondriacas, Scorbuticas, etiam Epilepticas paſſiones, ut & Deliria Melancholica atque Maniam inclinant. *Atrabilaria* tandem, à Melancholica non niſi ſalis acidi diverſitate eſt diſtincta, quod ſal acido-fixum in Atrabilaria Dyſcraſia ſanguinem reddit magis vappeſcentem, hincque homines torpidos, lentos, ſegnes &c. producit. Imò tale ſerum ſanguinis in glandulis facilè ſtagnat, & Scirrhos, vel etiam, adquiſitâ fortè acrimoniâ corroſivâ, Cancros producere aptum eſt. Plures adhuc alias Intemperies ſanguinis dari haud imus inficias; ſed cùm eæ nimis copioſæ ſint, & ob variam penèque incomprehenſibilem particularum mixturam, accuratè deſcribi haud poſſint, iisdem quoque recenſendis heic ſuperſedemus; illud ſaltem coronidis loco monentes, ad producendas ejusmodi ſanguinis Dyſcraſias plerumque contribuere, & Chylum diverſimodè vitiatum; & Atmoſphæræ majorem minoremque impuritatem, ob quam ejusdem pondus ac elaſticitas variata, ſimul ſanguinis motum atque conſiſtentiam diverſimodè alterat; & tandem Reſpirationem quomodocunque offenſam, ob quam ſufficiens particularum aërearum copia in ſanguinis laticem non intromittitur, unde chyloſæ particulæ plures crudæ remanent, variis obſtructionibus pariendis aptæ.

18. §. Sed cùm noſtri propoſiti ratio non ſit, ſimul

mul ſanguinis hiſtoriam tradere, hisce paucis prolatis filum abrumpo, in quibus ſi quid fortè erratum, aut minùs plenè planè ac diſtinctè enucleatum, pro eâ æquitate, quâ tenuitatis noſtræ nobis conſcii ſumus, Candidum Lectorem oratum volumus, ut quicquid illud eſt, humanæ infirmitati partim, partim temporis, quo premebamur anguſtiæ, benignè indulgeat, nobisq; favere pergat.

SOLI DEO SIT GLORIA.

COROL-

COROLLARIA.

I.

HErniæ inteſtinales in adultis æquè, ac in infantibus, quàm ſæpiſsimè topicis curantur feliciſsimè, absque ſectione.

II.

Sic Herniæ inteſtinales, transplantatione juxta mentem Celeberr. Theophraſti Paracelſi interdum tolluntur.

III.

Inteſtina per aliquot annos in ſcroto incarcerata, plerumque cum ſcroti tunicis annaſci ſolent, id quod ægris ob incautos Chirurgos ſæpiùs exitioſum imò lethale fuit.

IV.

In vulneribus ſclopeto inflictis non neceſſe eſt, ut ſtatim juxta quorundam Chirurgorum opiniones, remedia ad ambuſta applicentur.

V.

In vulneribus à rabido cane, &c. inflictis, non ſolùm illa veneni cum ſuccis corporis noſtri fermentatio ſupprimenda, ſed quoque pars vicina juxta mentem Celeberrimi Fabricii Hildani medicamentis veneno reſiſtentibus, abluenda eſt.

VI.

Vulnera thoracem penetrantia, etiamſi aër manifeſtò exierit, curationem tamen interdum admittunt.

VII.

Sic etiam vulnus inflictum, in quo enſis per anteriorem

teriorem addominis partem intraret, ac per tergum egrederetur, curatum fuit.

VIII.

Cauteria in pregmate, in variis capitis affectibus, ſummo cum fructu inuruntur.

IX.

Magna quorundam hodiernorum Chirurgorum temeritas eſt, qui intrepidè in ſuturis cranii Trepanum applicant, quorum meminit Clariſſ. Muys Decad. V. pag. 249.

X.

Cancer mammarum, imprimis cùm glandulas ſubaxillares occupat, nunquam medicamentis, ſed ſolâ totius partis extirpatione curatur.

XI.

Caries oſsium, (ſi id quidem citra novum periculum aut majus diſcrimen fieri poſsit) optimè tollitur uſtione.

XII.

Luxationes vertebrarum dorſi ſummè periculoſæ, interdum lethales exiſtunt.

F I N I S.